

Divi Thomae Aquinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impressionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5 vtrum ratio sit pars prudentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

dere experiorum, & seniorum, & prudentiū in demonstrabilibus enuntiationibus, & opinionibus, nō minus quam demonstrationibus: propter experientiam enim uidēt principia, vnde & Prou. 3. dicitur. Ne innotarīs prudēt̄ tūz. & Ecl. 6. dī. In multitudine presbyterorū i. seniorum prudentiū sūa, & sapientiū illorum ex corde coniungere. Hoc autē p̄nit̄ ad prudentiam pertinet, ratione iam* dicta. & ideo cōueniēt̄ docilat̄ ponit̄ pars prudēt̄.

A D P R I M U M ergo dicendū, q̄ solertia non solū se habet circa inuentione medii in demonstratiū, sed ēt in operatiū, puta, cūm aliquis uidēt aliquos aliuos factos, coniecturando putat eos fuisse inimicos eiusdem, ut ibidem Philo. dicit: & hoc modo solertia pertinet ad prudentiam.

A D S E C U N D U M dicendum, q̄ docilat̄, sicut & alia, quae ad prudentiam pertinent, secundum aptitudinem quidem cōsta natura: sed ad cūsummatiōnē plurimum ualeat humanū studiū, dum scilicet homo solite, frequenter, & reuerenter applicat animū suū documentis maiorū non negligens ea propter ignariam, nec contempnēs, p̄ter superbiā.

A D T E R T I U M. Dicendum, quod per prudentiam aliquis precipit non solum aliis, sed etiam sibi, ut dictum* est. vnde etiam in subditis locis hēt, ut supra dictum est, ad quorum prudentiam pertinet docilat̄, quāuis etiam ipsos maiores oporteat dociles quantum ad aliqua esse: quia nullus in his, q̄ subfinit prudentia, sibi quantum ad omnia sufficit, ut dictum* est.

Super quest. quadrageſmanū articulū quartū.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum solertia sit pars prudentie.

A D Q U A R T U M sic procedit. Videatur, quod solertia nō sit pars prudentiae. Solertia n. se habet ad facile inuenienda media in demonstratiū, ut patet in* 1. Posteriorum: sed ratio prudentiae non est demonstrativa, cūm sit contingentia: ergo ad prudentiam non pertinet solertia.

T 2 Prat. Ad prudentiam pertinet bene consiliari, ut dicitur in* 6. Ethic. sed in bene consiliā nō ha- belocum solertia, quae est eustochia quadam. ib. bona coniecturatio, que est sine ratione, & uelox. O- portet autem coniunctiū tardē, ut dicitur in* 6. Ethic. ergo solertia non debet ponit̄ pars prudentiae.

T 3 Prat. Solertia, vt dictum* est, est quēd̄ bona cō- jecturatio: sed coniecturatio uti est propriū rhe- toricis ergo solertia magis pertinet ad rhetorica-

rum, quam ad prudentiam.

R E S P O N S U M Dicendum, quod prudentis est redā- cutionem habere de operandis. Recta autē asti- matio, siue opinio acquiritur in operatiū, sicut in speculatiū dupliciter. Vno quidem mō per se inueniendo, alio modo, ab alio addiscendo. Sicut autem docilat̄ ad hoc pertinet, ut hō bene le habeat in ac- quiriendo rectam opinionem ab alio: ita solertia ad hoc pertinet, ut hō bene se habeat in acquirendo re- tam existimatione per seipsum, ita tamen ut solertia accipiat̄ pro eustochia, cuius est pars. Nam eustochia est bñ coniecturatio de quibulcunque: soler- tia autem est facilis, & propria coniecturatio circa in-

a uentionē mediū, ut dicitur in 1. Posteriorum. Tamē ille Philosophus, qui ponit̄ solertia partē prudentiē, accipit̄ eam communiter pro omni eustochia. Vnde dicit. Solertia est habitus, qui prouenit ex repente, inueniens quod congruit.

A D P R I M U M ergo dicendū, q̄ solertia non solū se habet circa inuentione medii in demonstratiū, sed ēt in operatiū, puta, cūm aliquis uidēt aliquos aliuos factos, coniecturando putat eos fuisse inimicos eiusdem, ut ibidem Philo. dicit: & hoc modo solertia pertinet ad prudentiam.

A D S E C U N D U M dicendum, q̄ Philo. unam rōnē inducit in* 6. Ethic. ad ostendendum, q̄ eubulīa, que est bene consiliatiua, non est eustochia, cuius laus est in ueloci consideratione eius quod oportet. Potest autē aliquis esse bene consiliatiua, etiā diutius consilietur, uel tardius: nec tamen propter hoc excludit̄, quin bona coniecturatio ad bene consiliā dum ualeat, & quandoque necessaria sit, quando s. ex improposito occurrit aliquid ad agendum: & ideo solertia conuenienter pars prudentiae ponit̄.

A D T E R T I U M dicendum, q̄ rhetorica etiam rōci- natū circa operabilita. Vnde nihil prohibet idem ad rhetorica, & prudentiam pertinere: & tamen con- jecturatio hic non sumit̄ solum secundum quod pertinet ad coniecturas, quibus utuntur rhetores: sed secundum quod in quibuscūque coniūcere dicitur homo ueritatem.

ARTICVLVS V.

Vtrum ratio debet ponit̄ pars prudentie.

A D Q U A R T U M sic procedit. Videatur, quod rō non de- beat ponit̄ pars prudentie. Subie- cū. n. accidentia, nō est pars eius: sed rō non est in ratiōne sicut in 1. Posteriorum: sed ratio prudentiae non est demonstrativa, cūm sit contingentia: ergo rō non debet ponit̄ pars prudentie;

T 2 Prat. Illud, quod est multis eō- mune, non debet aliquis eorum ponit̄ pars: uel si ponatur, dēt̄ ponit̄ pars eius, cui potissimum conuenit:

ratio autē necessaria est in omnibus uirtutibus intel- lectualibus, & præcipue in sapientia, & scientia, que utuntur ratione demonstrativa: ergo ratio non dēt̄ ponit̄ pars prudentie.

T 3 Prat. Rō nō differt p̄ essētiā potentia ab intellectu,

ut prius habuimus est. Si igitur intellectus ponit̄ pars prudentiae, superfluum fuit addere rationem.

S E D C O N T R A est, quod Macrobius* s. in sententiā Plotini, rationem numerat inter partes prudentiae.

R E S P O N S U M Dicendum, quod opus prudentis est ēt bene consiliariū, ut dicitur in* 6. Ethic. Consiliū autem est inquisitio quadam ex quibusdam ad alia procedens, hoc autem est opus rationis: unde ad prudētiam necessarium est, quod homo sit bene ratio- cinatus. Et quia ea, quae exiguntur ad perfectionē prudentiae, dicuntur quasi integrales partes prudentiae, inde est, quod ratio inter partes prudentiae con- numerari debet.

A D P R I M U M ergo dicendum, quod ratio non sumitur hic p̄ ipsa potentia rationis, sed pro cius bono usu.

A D S E C U N D U M dicendum, q̄ certitudo rōnis est ex intellectu: sed necessitas rationis est ex defectu intellectus. Illa enim in quibus uis intellectuaplenarie uigerat,

D. 142.

viget, ratione non indigent, sed suo simplici^d intuitu ueritatem comprehendunt, sicut Deus, & angelii. Particularia autem operabilia, in quibus prudentias dirigit, recedunt praeceps conditione intelligibilium, & tanto magis, quanto sunt minus certa, scilicet determinata. Ea enim que sunt artis, licet sint singularia, tamen sunt magis determinata & certa: unde in pluribus eorum non est consilium propter certitudinem, ut dicitur in 3. * Ethi. & ideo quamvis in quibusdam aliis uirtutibus intellectuilib. sit certior ro, quam prudentia, tamen ad prudentiam maxime requiritur, quod sit homo bene ratiocinatus, ut possit bene applicare uniuersalia principia ad particularia, que sunt uaria, & incerta.

D. 1084.

A D TERTIVM. Dicendum, qd artis intellectus, & ratio non sunt diuersae potentiae, tamen denominantur ex diuersis actibus. Intellectus enim nomen sumitur ab intima penetratione ueritatis: nomen autem rationis ab inquisitione, & discursu. & ideo utrumque ponitur pars prudentiae, ut ex dictis* patet.

In corp. art.
2. & q. pre-
ced. art. 2. &
5.

* Saper quid. quadra-
geſmanona articu-
lum extum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prouidentia debeatponi
pars prudentiae.

IN art. 6. in responſio ad primū, dicitur: biū occurrit, quia on appetit quin su mendo, prudentiam propriam, ut scilicet p̄cipita eorum, que sunt ad finem uirtutis, idē ponatur pars supradicta, dum prouidentia ponitur pars prudentiae. Prudentia, nō humana, ut ad prudētiā ipectat, nihil aliud est, quam rōceptiua eorum, que sunt ad finem uirtutis.

Ad hoc dicitur, qd diligenter notantire ſponſionem literarum, appareat ſolutio confiſcias in hoc, quod prudentia potest duplicitate ſumit. Vno modo, ut significat formalem & principalem prudentiam, par tem, qua est recta ratio praecepta, ut, ſ. diuitiatur a ceteris ad ipsam requiſiti: & ſic prudentia, est prouidentia ut in corpore articuli p̄batur. Alio modo, ut significat eadē pars rem, & omnes alias in ordine ad ipsam, & ſic eft uelut nōmē cumuſdam totius, for maliter tamen principalem partem impor tans, quia ſicut animatum significat animam in concreto. Et ſic prouidentia ponitur principialis, & formalis pars ei⁹: ac ſi diceretur, quod eft praecepitum eius, quod eft ad fine uitum humanum, eft pars prudentie connume-

L. I. in Som
nium Scipio
nis in fol. 2.
ante mediū
Tullius li. 2.
de inventio
ne in fol. 4.
ante finem.
† q. 48.
† q. 47. art. 7.

† q. 48. ar.
in inco. cor.
Et 1. 1. 22. ar.
tic. 1. cor.

AD SEXTVM. sic procedit. H. Videtur, qd prouidentia nō debeatponi pars prudentiae. Nil enim eft pars ſupradicta: ſed p̄uidentia uidetur idem eft quod prudentia, quia, ut Isid. * dicit in lib. Erym. Prudens dicitur quasi procul uideſt, & ex hoc etiam nō mē prudentia ſumitur, ut Boetius dicit in lib. de consolatione: ergo prouidentia nō eft pars prudentie.

¶ Pr. Prudentia eft ſolum p̄itia: ſed prouidentia potest etiā i eft ſpeculativa, quia uifio, ex qua ſumitur nomen prouidentiae, magis pertinet ad ſpeculativam, quā ad operativam: ergo prouidentia non eft pars prudentie.

¶ Pr. Principalis actus prudētiae eft p̄cipere, ſecondarius autem iudicare, & consiliari: ſed nihil horum uidetur importari p̄prie per nomen prouidentiae: ergo prouidentia non eft pars prudentie.

SED CONTRA eft autho-
ritas * Tullii, & Macrobii, qui

ponunt prouidentiam partem
prudentiae, ut ex ſupradictis pa-
tet.

RESPON. Dicendum, qd ſicut ſu-
pradicatum eft, prudētiae proprie-
tate eft circa ea, que sunt ad finem, & hoc ad eius officium proprie-
tate, ut ad finem debite ordinentur:
& quāmuis aliqua necessaria ſint
propter finem, que ſubſiuntur
diuina prouidentiae, humanæ ta-
men prouidentie non ſubſiuntur,
niſi contingētia operabilia,

F quā per hominem poſſunt fieri propter finem. Praeterita autem in necessitatē quandam tranſeunt: quia imposſibile eft non eſſe, quod factum eft. Similiter etiā praefentia, in quantum huicmodi, necessitatē quandam habent necelle eft enim ſortem fedre, dum fedet. Vnde conſequens eft, quod contingentia futura, ſecundum quod ſunt per hominem in finem humanae uite ordinabili, pertinent ad prudentiam, ut autem horum importatur in nomine prouidentiae. Importat enim prouidentia relpeſum quēdam alicuius diſtatis ad ea, que in preſenti occurrunt, & ordinanda ſunt: vnde prouidentia eft pars prudentie.

A D PRIMVM ergo dicendum, quod quandocumque multa requiruntur ad unum, necelle eft unum eorum eſte principale, ad quod omnia alia ordinantur: unde in quolibet toto neceſſe eft eſſe inā formalem partem, & p̄z dominantem, a qua totum unitum habet. Et ſecundum hoc prouidentia eft principaliꝝ inter omnes partes prouidentiae: quia omnia alia, que requiruntur ad prouidentiam, ad hoc neceſſaria ſunt, ut aliiquid recte ordinetur ad finem. Et ideo nomen ipſius prudētiae ſumitur a prouidentia ſicut a principaliꝝ ſua parte.

A D SECVNDVM dicendum, quod ſpeculatio eft circa uincula, & circa necessaria, que ſecundum ſe non ſunt procul, ſunt ubique & ſemper, etiā ſunt procul quod ad nos, in quantum ab eorum cognitione deficitur. Vnde prouidentia non proprie dicitur in ſpeculatiis, ſed ſolum in practicis.

A D TERTIVM dicendum, qd in recta ordinatio ad finem, qui includit in ratione prouidentiae, importatur rectitudo confitit, & iudicij, & precepti, fine quibus recta ordinatio ad finem eft non potest.

ARTICVLVS VII.

Vtrum circumſpectio poſit eft pars
prudentiae.

AD SEPTIMVM ſic pro-
cedit. Viderit, quod circumſpectio nō poſit eft pars
prudentie. Circumſpectio enim
uidetur eft coſideratio quād-
corum, que circumſtant: huius-
modi autem ſunt infinita, que non
poſſunt comprehenditione, in
qua eft prouidentia: ergo circumſpectio